

ARTTU2-tutkimusohjelma

Kuntaseminaari 24.5.2017

Kuntatalo

Hidastuuko sote-kustannusten kasvu? Päätelmiä ARTTU2-kuntien kokemusten pohjalta

Pentti Meklin

Sote-uudistuksen tavoitteet

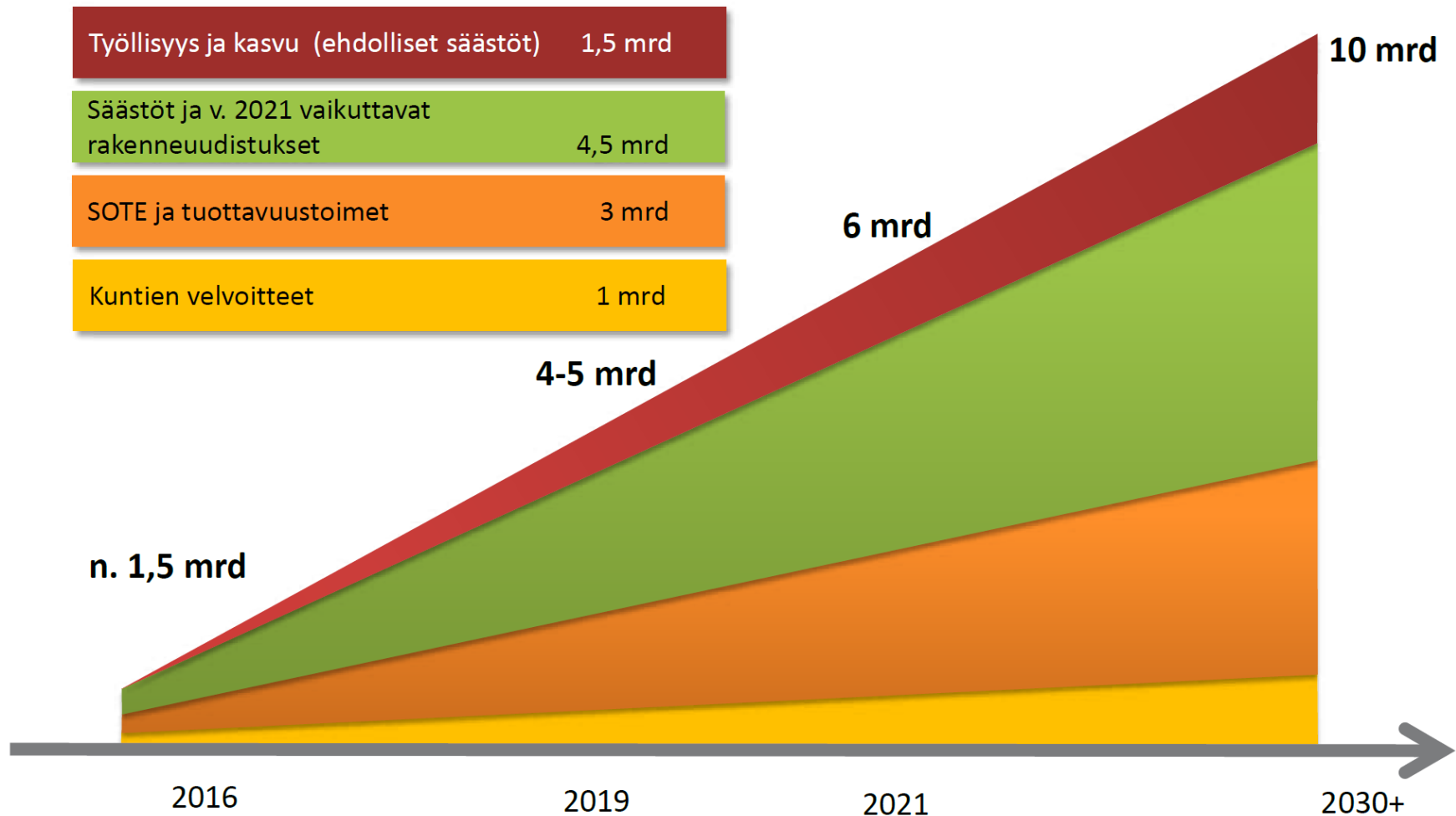
- Yhdenvertaiset palvelut**
- Kustannusten kasvun hillintä**
 - kestävyysvajeen umpeenkurominen**
 - kolme miljardia**
 - kuntien sote-menot ovat nyt noin 22 mrd. euroa**

Mikä ARTTU2-kunnista voi oppia?

"Säästö" tavoitteet...

Hallituksen säästö- ja rakenneuudistusohjelman vaikuttavuus

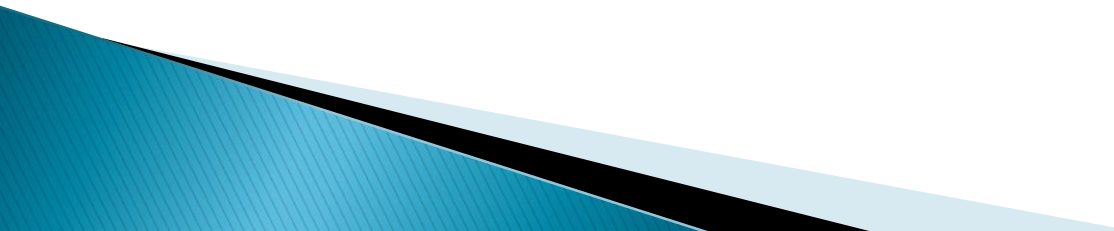

Vuosina 2005-2015 kuntien sote- nettokustannukset ovat kasvaneet

Manner-Suomen kunnat

- absoluuttinen kasvu keskim. 5 %/vuosi
- asukasta kohti keskim. 4,5 %/vuosi

ARTTU2-kunnat

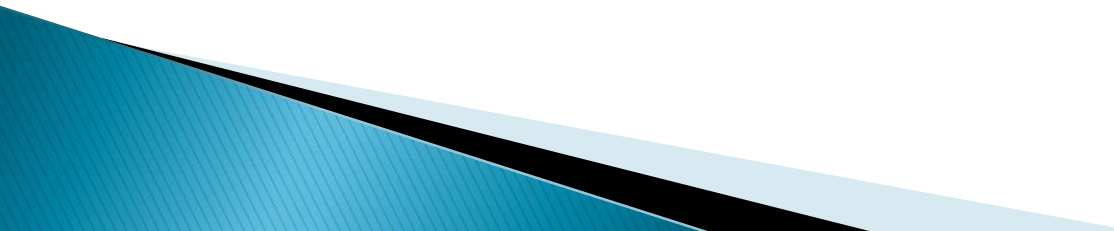
- absoluuttinen kasvu keskim. 5,2 %/vuosi
 - asukasta kohti keskim. 4,4 %/vuosi
-

Kustannusten kasvu ARTTU2-kunnissa

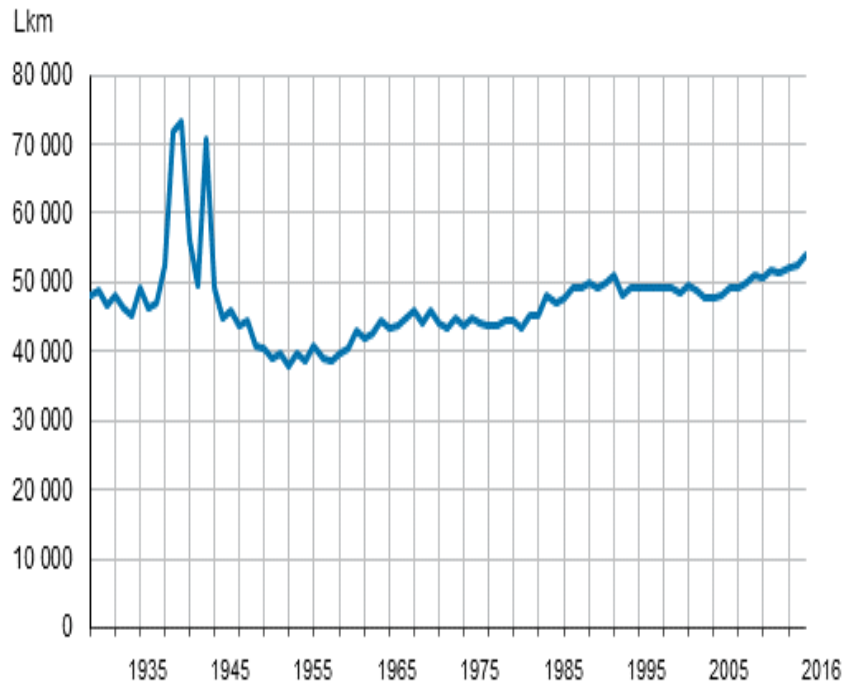
ARTTU2-kuntien väestön sekä sosiaali- ja terveystoimen nettokustannusten keskimääräinen vuosimuutos 2005-2015, %

Kunta	Keskimääräinen vuosimuutos 2005-2015, %:		
	Väestö	Absoluuttiset netto-käyttökustannukset	Nettokäyttökustannukset asukasta kohti
Lempäälä	2,1	7,5	5,3
Espoo	1,5	5,7	4,1
Vantaa	1,4	5,1	3,7
Oulu	1,4	5,7	4,3
Askola	1,1	6,2	5,0
Mustasaari	1,1	6,2	5,1
Jyväskylä	1,0	5,2	4,1
Tampere	1,0	5,3	4,3
Vaasa	0,9	5,6	4,7
Arttu2-kunnat yht.	0,8	5,2	4,4
Petäjävesi	0,8	4,9	4,1
Kokkola	0,6	5,8	5,1
Turku	0,6	4,5	3,9
Hämeenlinna	0,6	4,9	4,4
Liperi	0,5	5,1	4,6
Hattula	0,4	4,5	4,0
Sipoo	0,4	4,1	3,7
Hollola	0,3	5,9	5,6
Raisio	0,2	7,0	6,7
Lappeenranta	0,2	5,2	5,0
Salo	0,0	5,4	5,4
Raasepori	0,0	4,8	4,8
Mikkeli	0,0	4,5	4,5
Nivala	0,0	4,8	4,8
Tornio	0,0	4,4	4,4
Vöyri	-0,1	4,2	4,2
Kotka	-0,1	5,3	5,4
Inari	-0,3	6,6	7,0
Kankaanpää	-0,7	4,7	5,4
Kurikka	-0,7	5,0	5,8
Kemiönsaari	-0,8	4,6	5,4
Parkano	-0,8	4,6	5,4
Kuusamo	-0,9	5,0	5,9
Keuruu	-1,0	3,8	4,9
Vimpeli	-1,0	3,3	4,4
Säkylä	-1,0	5,3	6,4
Rautalampi	-1,1	3,7	4,8
Hirvensalmi	-1,2	4,4	5,6
Pudasjärvi	-1,3	3,8	5,2
Keitele	-1,5	3,8	5,4
Paltamo	-1,8	.	.

Kasvupaineet tulevaisuudessa

- Väestö ikääntyy, suuret ikäluokat
 - Kahden viimeisen elinvuoden kustannukset korkeat
 - Erityisen korkeita kustannukset ovat kolmen viimeisen kuukauden aikana
 - Teknologian ja lääkkeiden kehitys
-

Kasvupaineet tulevaisuudessa – väestö ikääntyy, suuret ikäluokat

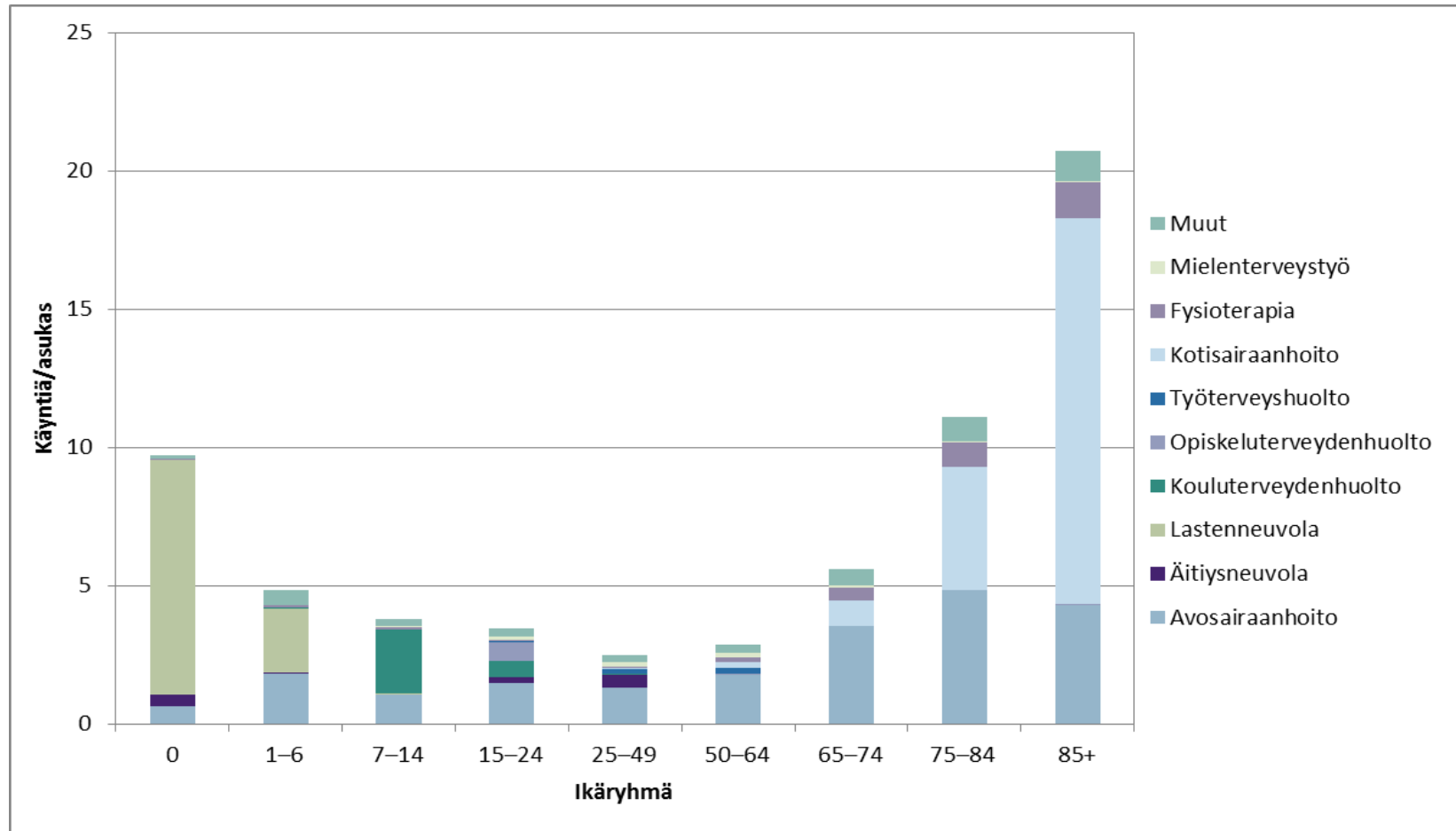

- suuret ikäluokat 1945-1950
- Yli tai lähes 100 000 vuodessa
- elinikäennuste

Kuolleisuus

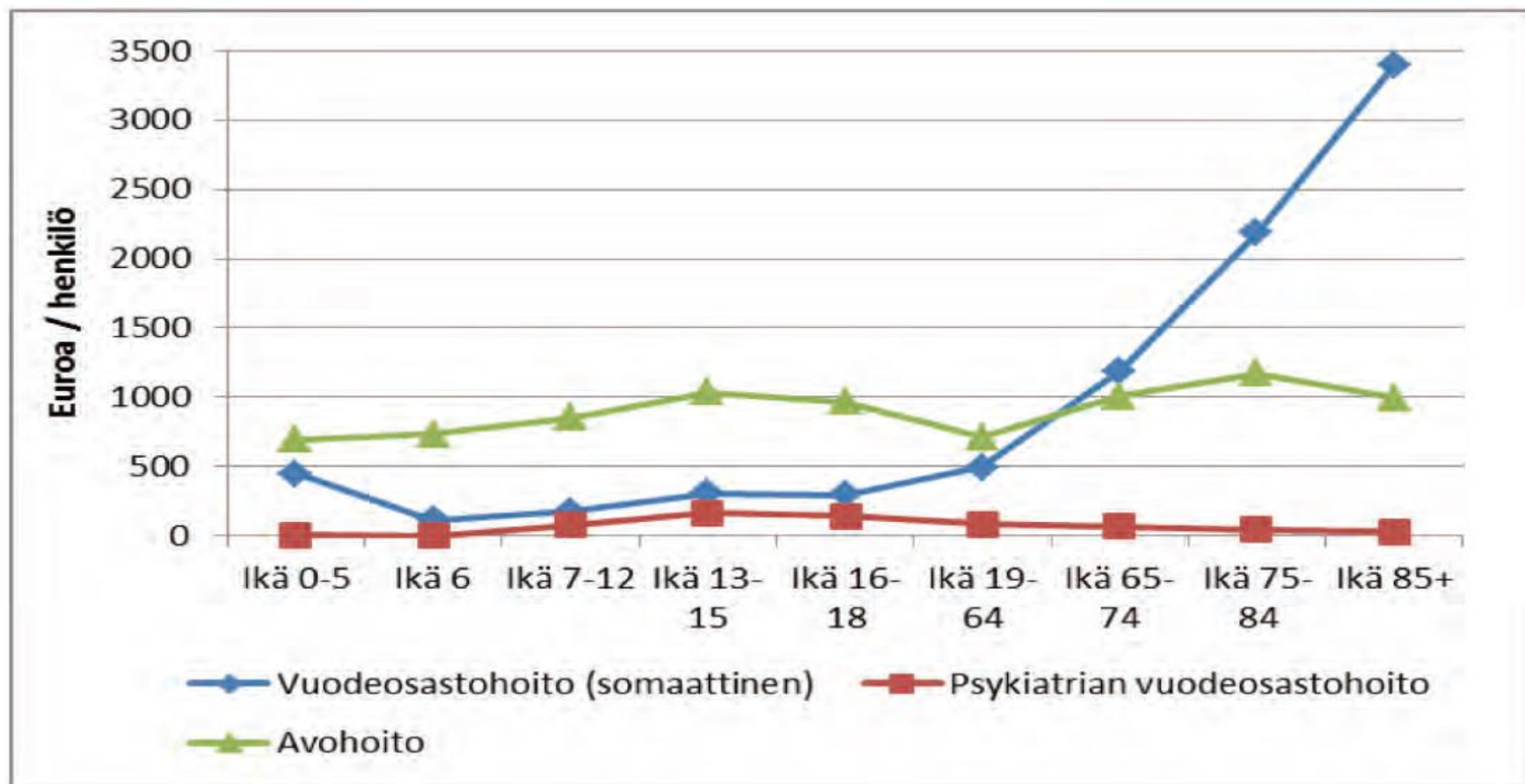
Syntyvyys aikaisemmin

Kaksi viimeistä elinvuotta, kolme viimeistä kuukautta...

Terveyskeskuskäynnit/asukas palvelumuodoittain ja ikäryhmittäin vuonna 2013. THL 2013

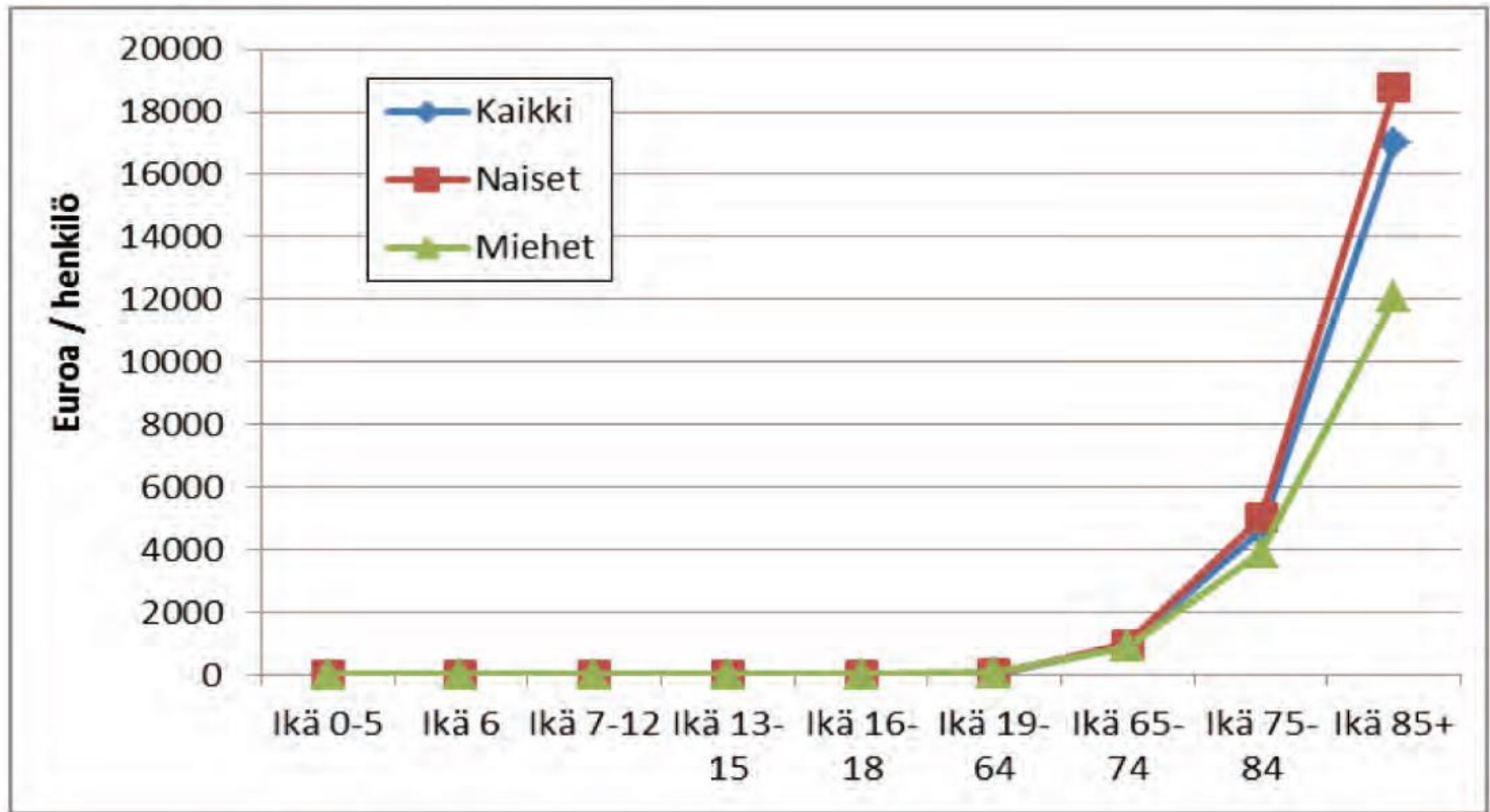
Kaksi viimeistä elinvuotta, kolme viimeistä kuukautta...

Kuvio 3. Terveydenhuollon avohoidon ja vuodeosastohoidon kustannusten jakautuminen ikäryhmittäin.

Lähde: Vaalavuo, Häkkinen ja Fredriksson: Sosiaali- ja terveydenhuollon tarvetekijät ja valtionosuusjärjestelmän uudistaminen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 24/2013.

Kaksi viimeistä elinvuotta, kolme viimeistä kuukautta...

Kuvio 4. Vanhustenhuollon kustannusten jakautuminen ikäryhmittäin.

Lähde: Vaalavuo, Häkkinen ja Fredriksson: Sosiaali- ja terveydenhuollon tarvetekijät ja valtionosuusjärjestelmän uudistaminen. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Raportti 24/2013.

Teknologian ja lääkkeiden kehitys

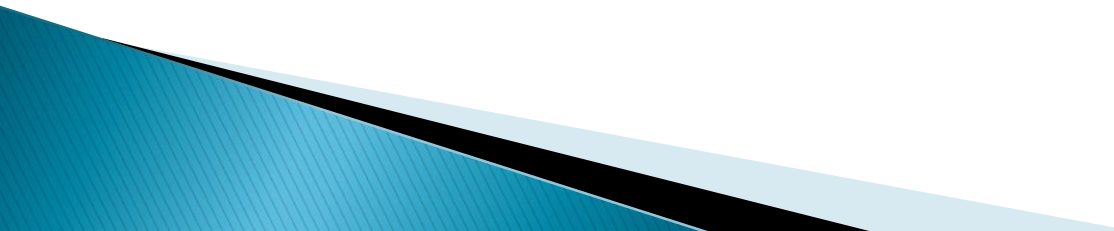
- Vaikuttavampia, mutta kalliimpia hoitoja
- Teknologian kehitys toisaalta myös alentaa kustannuksia

Maakunnat järjestävät

Ovat itsehallinnollisia yhdyskuntia

Ovat kovan paikan edessä

Miten hillitä kasvua?

- kustannusvaikuttavuuden parantaminen
 - palvelujen supistaminen
-

Maakunta

1. Maakuntien rahoitus

- Tulee täysin *valtiolta*, ei verotusoikeutta
- Perustuu *asukasmäärään ja palvelutarpeisiin*
 - *Ikäryhmäkohtaiset ja sote-palvelujen tarvetekijät*
- Rahoituksen määrän muutos sidottu *maakuntaindeksiin*
 - Ansiotasoindeksi (0,45), kuluttajahintaindeksi (0,4) ja maakuntatyönantajan sote-maksujen muutos (0,15)

Rahoituksen kasvu ei perustu sote-palvelujen tarpeiden kehitykseen, vaan yleiseen talouskehitykseen!

Kuntien tilanne on ollut toisenlainen

Verorahoituksen kasvu kunnissa 2005-2015

Manner-Suomen kunnat

- absol. kasvu keskim. 4,5 %/v. – sote kust. 5 %
- asukasta kohti keskim. 4,1 %/v. – sote kust 4,5 %

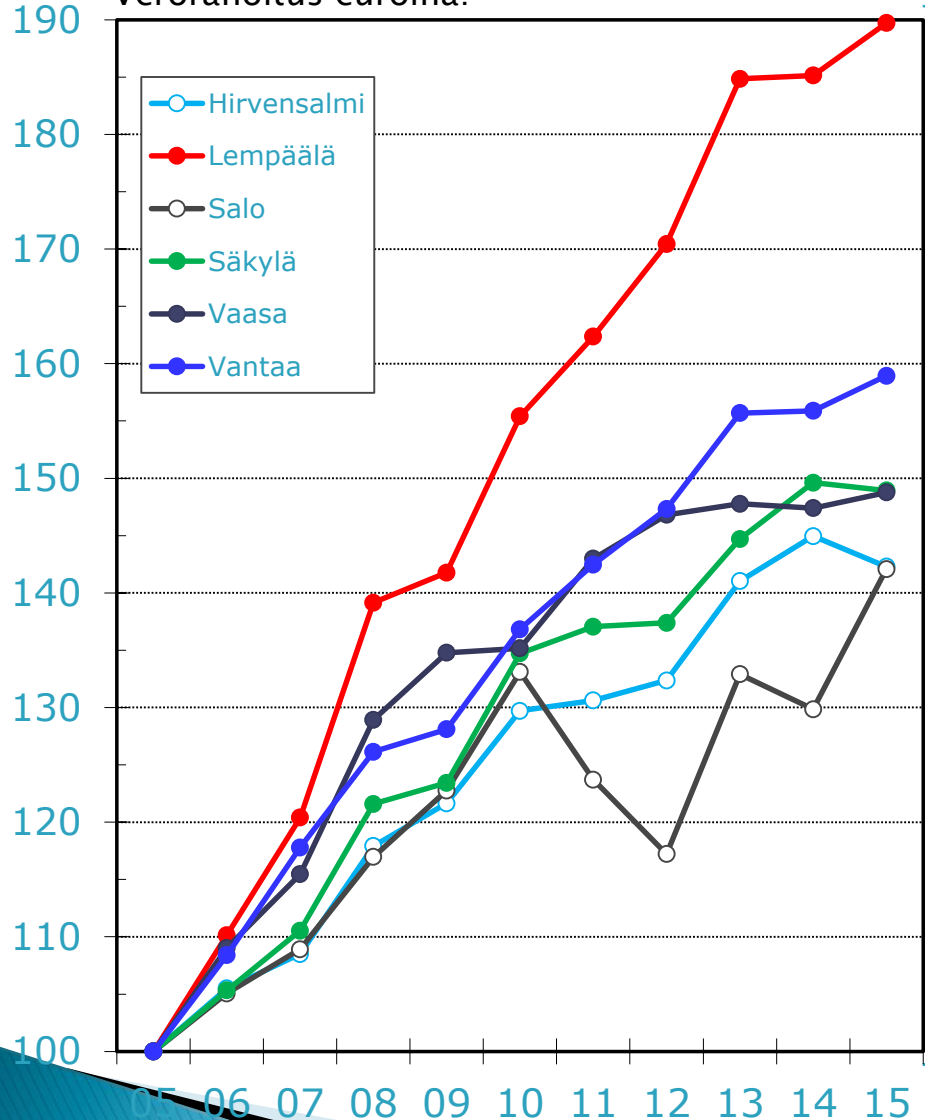
ARTTU2-kunnat

- absol. kasvu keskim. 4,5 %/v. – sote kust. 5,2 %
 - asukasta kohti keskim. 3,7 %/v. - sote kust. 4,4 %
-

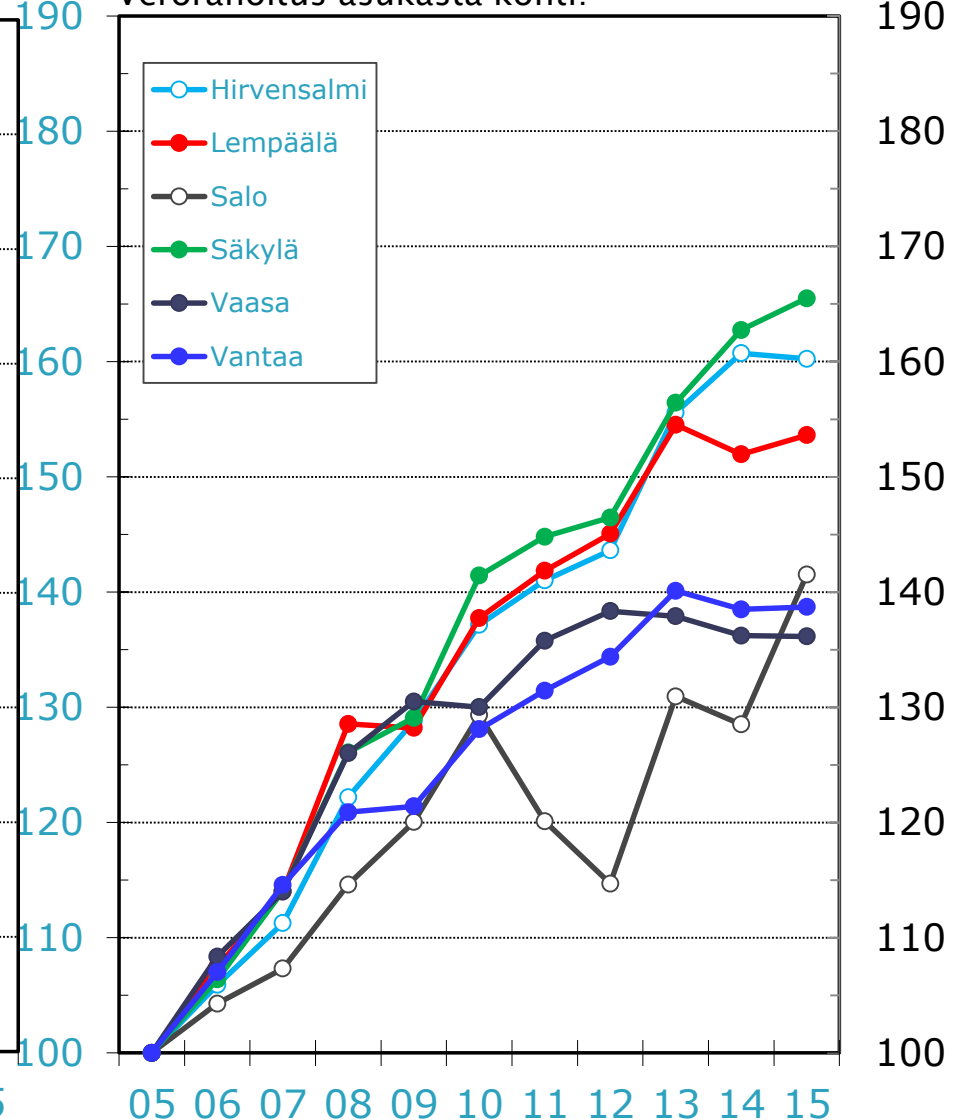
Kunnissa rahoituksen kasvu on ollut erilaista.

Kuntien verorahoitus 2005–2015 indeksoituina, 2005=100

Verorahoitus euroina:

Verorahoitus asukasta kohti:

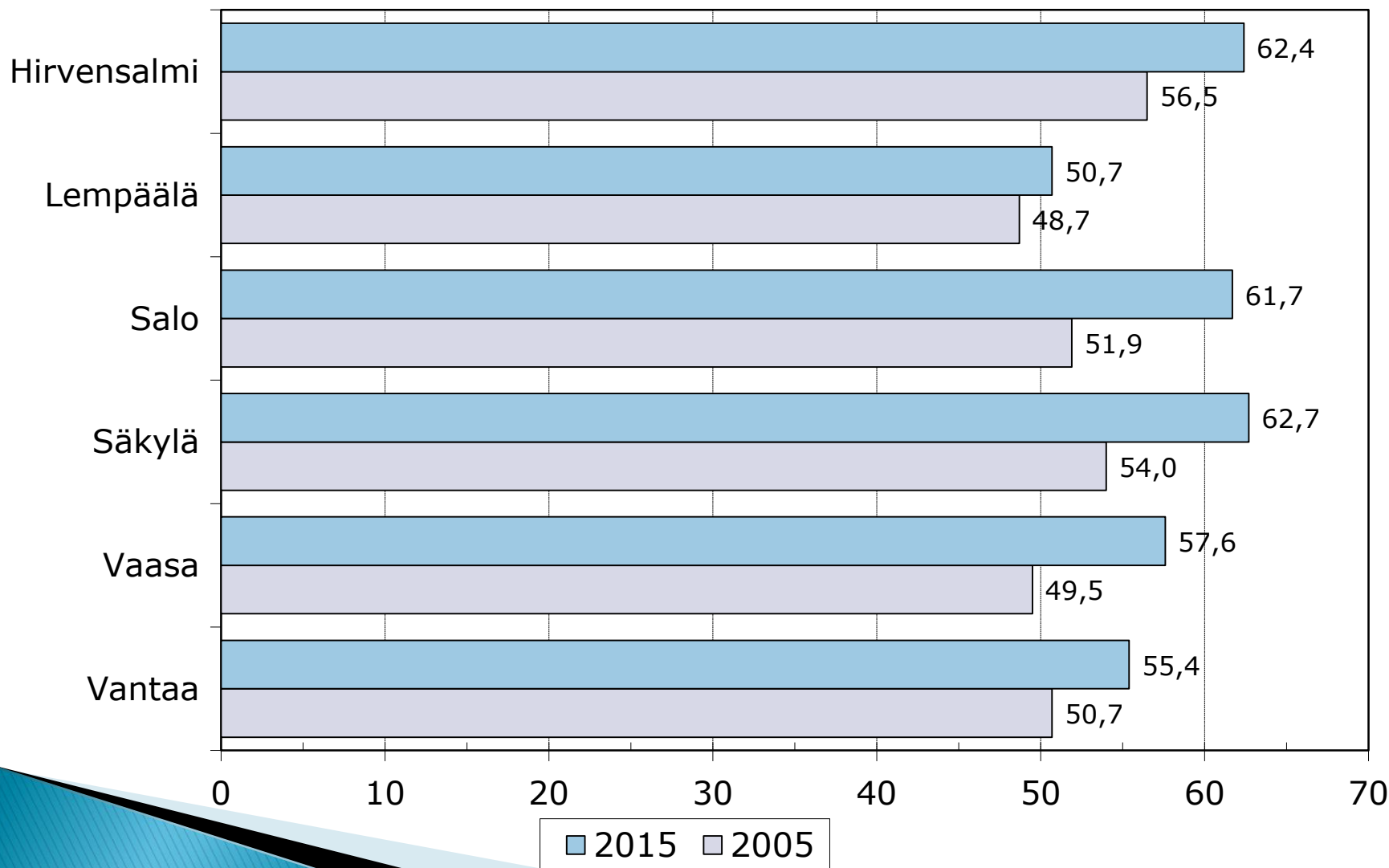

Miten tulojen kasvu 2005-2015 on syntynyt?

Taulukko 22			
	Valtionosuuksien	Tuloveroprosentin	Efektiivisen
	kasvu, %/asukas	korotus	veroasteen muutos
Hirvensalmi	67	1,00	-0,14
Lempäälä	36	2,50	1,74
Salo	147	3,19	1,66
Säkylä	75	2,08	0,85
Vaasa	15	0,47	-0,16
Vantaa	82	0,50	0,07

Sote-kustannuksia on rahoitettu muiden tehtävien kustannuksella!

Kuntien sosiaali- ja terveystoimen nettokustannusten osuus nettokustannuksista yhteensä 2005 ja 2015, %

Tiivistetysti soten rahoitus

- **Kuntien verorahoitus on kasvanut 2005-2015**
 - Verotettavien tulojen ja yhteisövero-osuuden kasvu
 - Veroprosenttien kasvu 1,54 %
 - Valtionosuuksien kasvu 5,0 %/5.4 %
 - Soten osuus kasvanut verorahoituksen kasvua enemmän

Maakuntien tulorahoitus

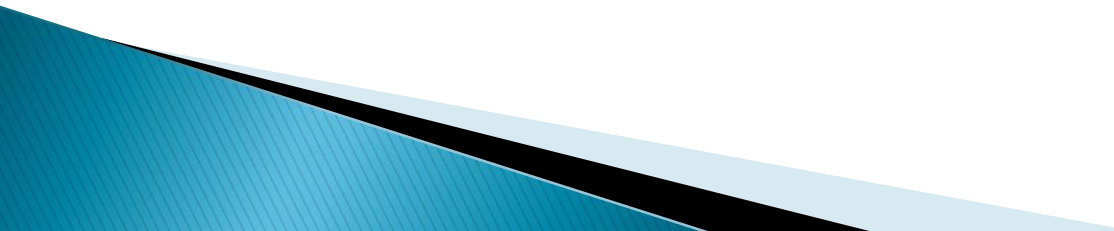
- tulee valtiolta
- kasvu sidottu maakuntaindeksiin > yleinen talouskehitys > ei palvelutarpeiden muutos
- ei juurikaan voi kasvattaa rahoitusta muiden tehtävien kustannuksella

Maakunta kustannusten sopeuttajana

1. Maakunnan tuotantovaihtoehdot

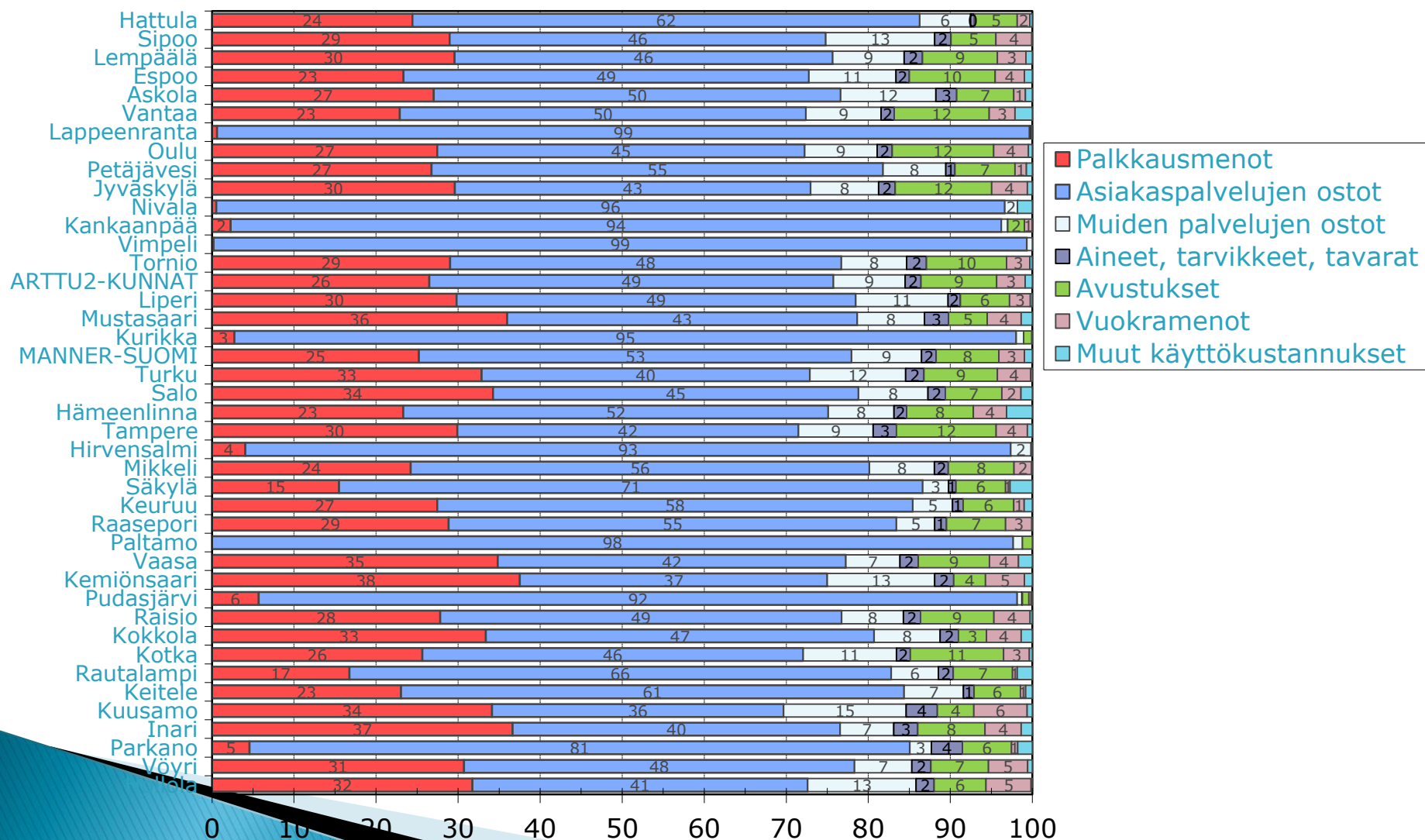
- oma tuotanto
- suoran valinnan palvelut, kilpailutus

2. Rahoituksen kohdentaminen palvelujen tuottajille

- kustannustehokkuus ja vaikuttavuus
-

Tuotantotapa, oma tuotanto vai ostopalvelut?

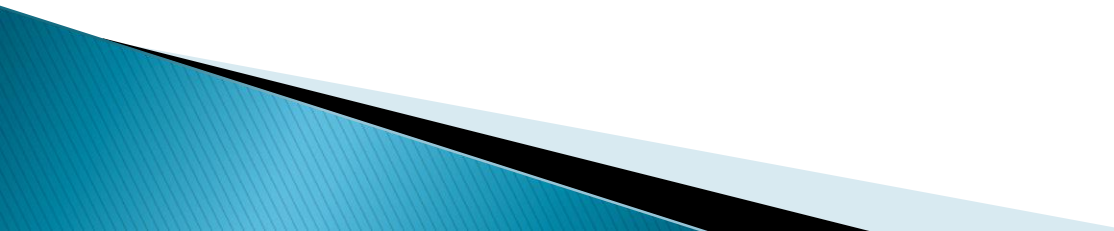
Arttu2-kuntien sosiaali- ja terveystoimen
bruttokäyttökustannukset kululajeittain 2015, %

Lähde:

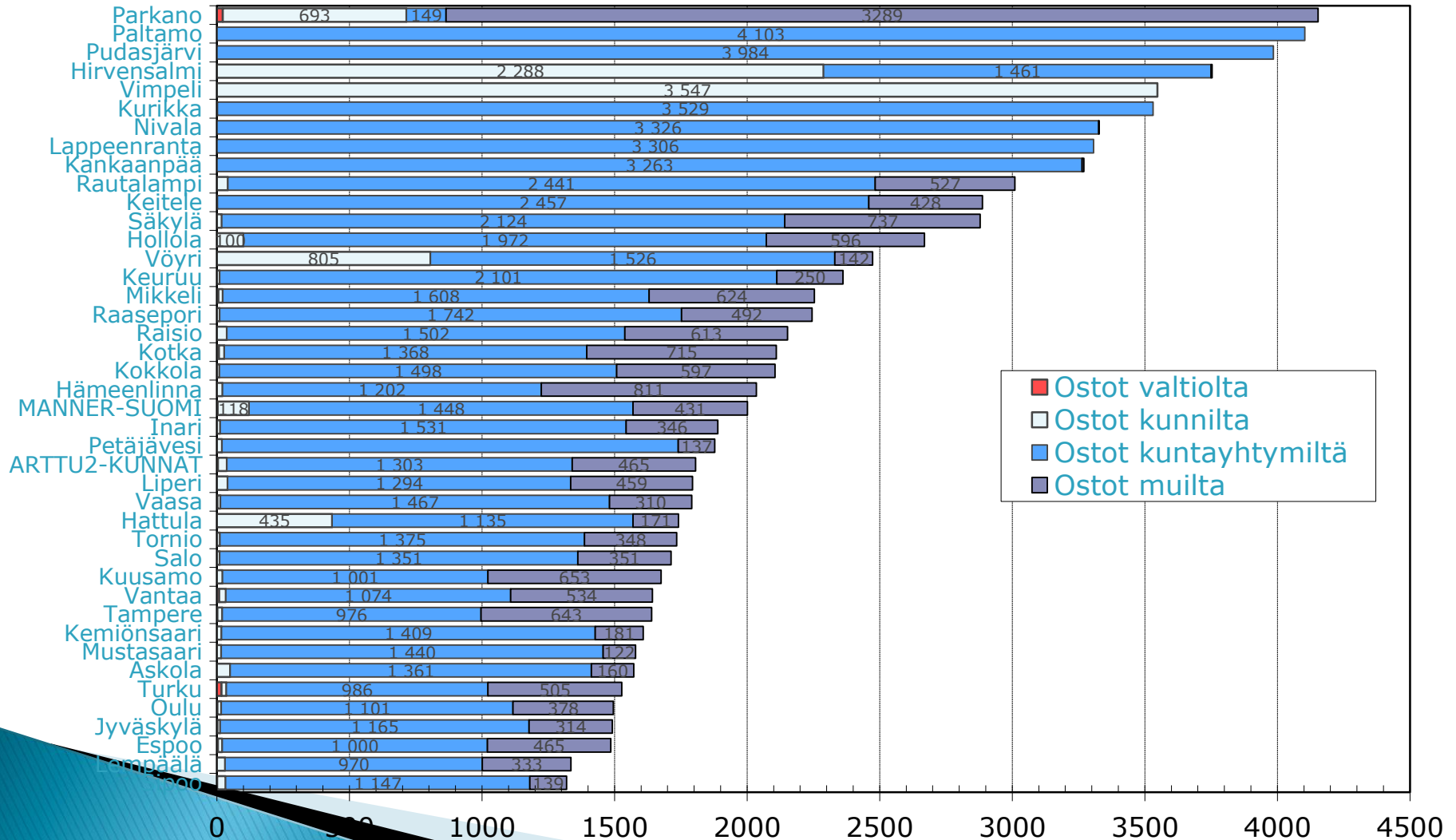
Ostopalvelujen osuus

Nykyisin

- Kuntien oma tuotanto on noin puolet
 - Ostopalveluja noin puolet, siitä
 - 73 % kuntayhtymiltä
 - 6 % muilta kunnilta
 - 23 % yrityksiltä ja yhteisöiltä
-

Mistä ostetaan?

Arttu2-kuntien sosiaali- ja terveystoimen
asiakaspalvelujen ostot vuonna 2015, €/as.

Lähde:

Maakunta kustannusten sopeuttajana

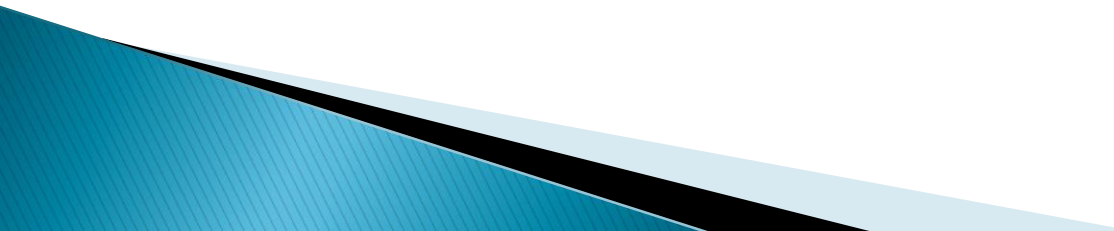
2. Millä perusteella raha kohdennetaan

Suoran valinnan palvelut – korvauksen perusta tuottajalle

- Kiinteä korvaus: tarvetekijät huomioiva asiakasmäärä
 - Palvelujen laatuun, kustannustehokkuuteen, vaikuttavuuteen liittyvät mittarit
 - Voi olla myös suoriteperusteinen korvaus
 - Lisäksi muita korvauksia
-

Ongelmia

Riskien jako maakunnan ja tuottajien kesken

- Kun asiakkaiden palvelutarve ylittää selvästi laskennallisen tarpeen
 - Miten asiakkaat valitsevat palvelun tuottajat?
 - Suoran valinnan palvelujen ja erikoissairaanhoidon rajanveto
-

Asukasmäärän kehitys maakunnissa

- Kustannukset ja tulot muuttuvat eri tahtia!
- Tulot perustuvat asukasmäärään ja tarpeisiin
- Kustannuksissa huomattava osa on kiinteitä, eivät muutu asukasmäärän ja palvelutarpeiden mukaan

Väestön määrän (ja rakenteen) muutos: kunnan kustannukset vs. asukaskohtaiset kustannukset

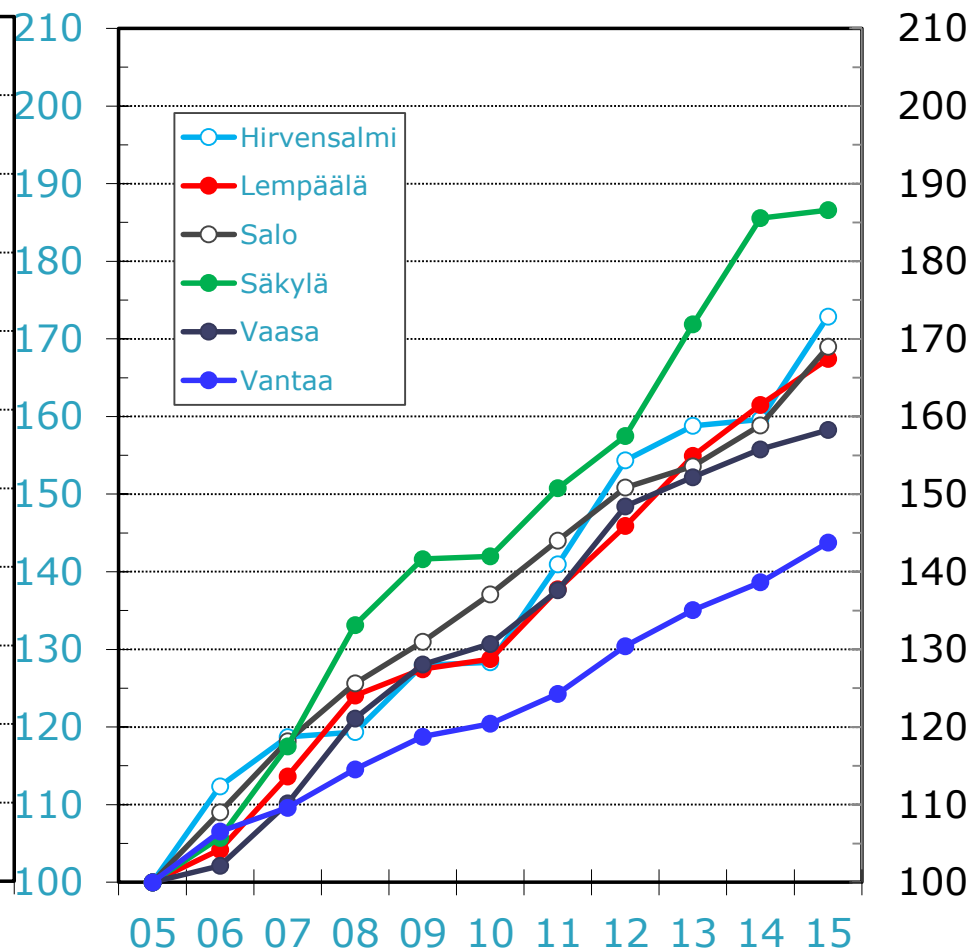
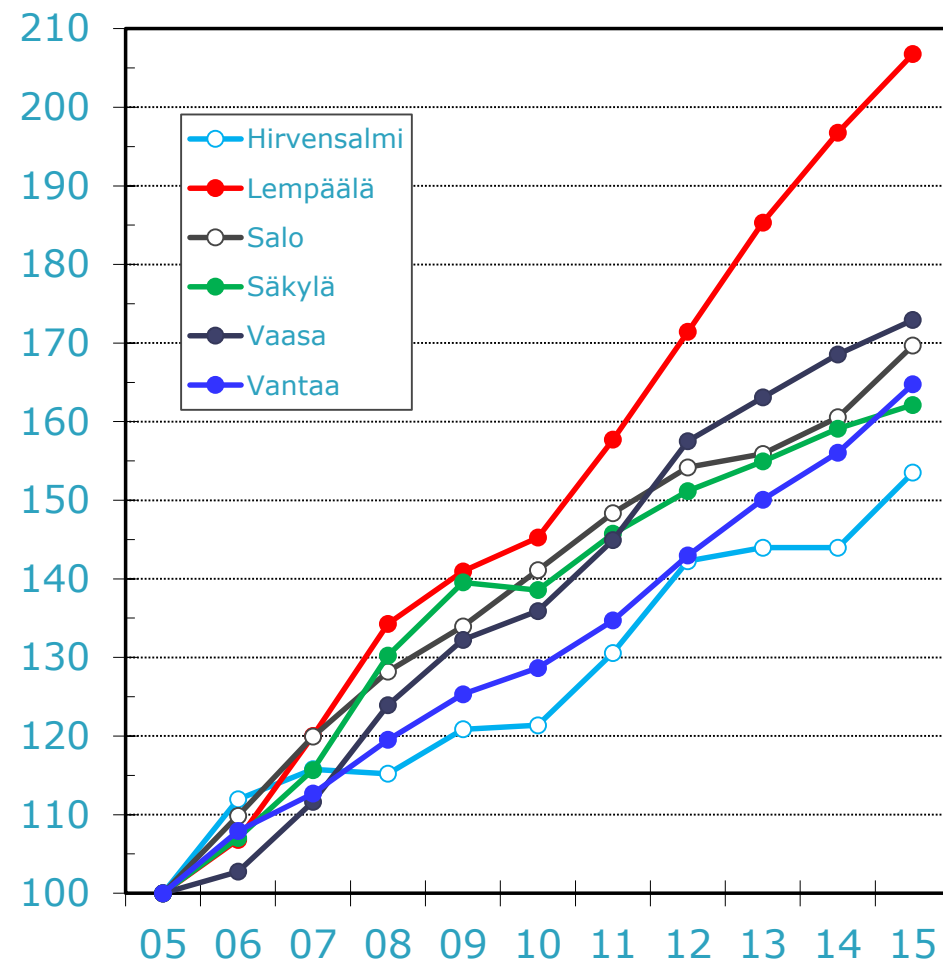
Arttu2-kuntien väestön sekä sosiaali- ja terveystoimen nettokustannusten keskimääräinen vuosimuutos 2005-2015, %

Kunnan asukasluku	Keskimääräinen vuosimuutos 2005-2015, %:		
	Väestö	Absoluuttiset netto-käyttökustannukset	Nettokäyttökustannukset asukasta kohti
Lempäälä	2,1	7,5	5,3
Espoo	1,5	5,7	4,1
Vantaa	1,4	5,1	3,7
Oulu	1,4	5,7	4,3
Askola	1,1	6,2	5,0
Mustasaari	1,1	6,2	5,1
Jyväskylä	1,0	5,2	4,1
Tampere	1,0	5,3	4,3
Vaasa	0,9	5,6	4,7
Arttu2-kunnat yht.	0,8	5,2	4,4
Petäjävesi	0,8	4,9	4,1
Kokkola	0,6	5,8	5,1
Turku	0,6	4,5	3,9
Hämeenlinna	0,6	4,9	4,4
Liperi	0,5	5,1	4,6
Hattula	0,4	4,5	4,0
Sipoo	0,4	4,1	3,7
Hollola	0,3	5,9	5,6
Raisio	0,2	7,0	6,7
Lappeenranta	0,2	5,2	5,0
Salo	0,0	5,4	5,4
Raasepori	0,0	4,8	4,8
Mikkeli	0,0	4,5	4,5
Nivala	0,0	4,8	4,8
Tornio	0,0	4,4	4,4
Vöyri	-0,1	4,2	4,2
Kotka	-0,1	5,3	5,4
Inari	-0,3	6,6	7,0
Kankaanpää	-0,7	4,7	5,4
Kurikka	-0,7	5,0	5,8
Kemiönsaari	-0,8	4,6	5,4
Parkano	-0,8	4,6	5,4
Kuusamo	-0,9	5,0	5,9
Keuruu	-1,0	3,8	4,9
Vimpeli	-1,0	3,3	4,4
Säkylä	-1,0	5,3	6,4
Rautalampi	-1,1	3,7	4,8
Hirvensalmi	-1,2	4,4	5,6
Pudasjärvi	-1,3	3,8	5,2
Keitele	-1,5	3,8	5,4
Paltamo	-1,8	.	.

Kuntien sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset 2005–2015 indeksoituina, 2005=100

Nettokustannukset euroina:

Nettokustannukset asukasta kohti:

Lähde: Tilastokeskus

Kustannusten kasvun hillintää...

Suurimman riskin kiinteistöt

Kiinteistötyyppi	Käytöstä mahdollisesti poistuu	Käytöstä mahdollisesti poistuvan arvo	Arvio käytöstä poistetun ylläpitokustannuksista Milj. €/ vuosi
Alle 20 v. vanhat laitokset taantuvissa kunnissa (yht. 438 milj.€)	noin 35 %	153 milj. €	0,4 milj.€
Vähintään 20 vuotta vanhat laitokset taantuvissa kunnissa (yht. 401 milj.€)	Noin 35 %	140 milj. €	2,3 milj.€
Vähintään 20 vuotta vanhat avopalvelurakennukset taantuvissa kunnissa, mutta tiheän palveluverkon alueella (yht. 145 milj. €)	5-15 %	7 – 22 milj. €	0,1-0,3 milj.€

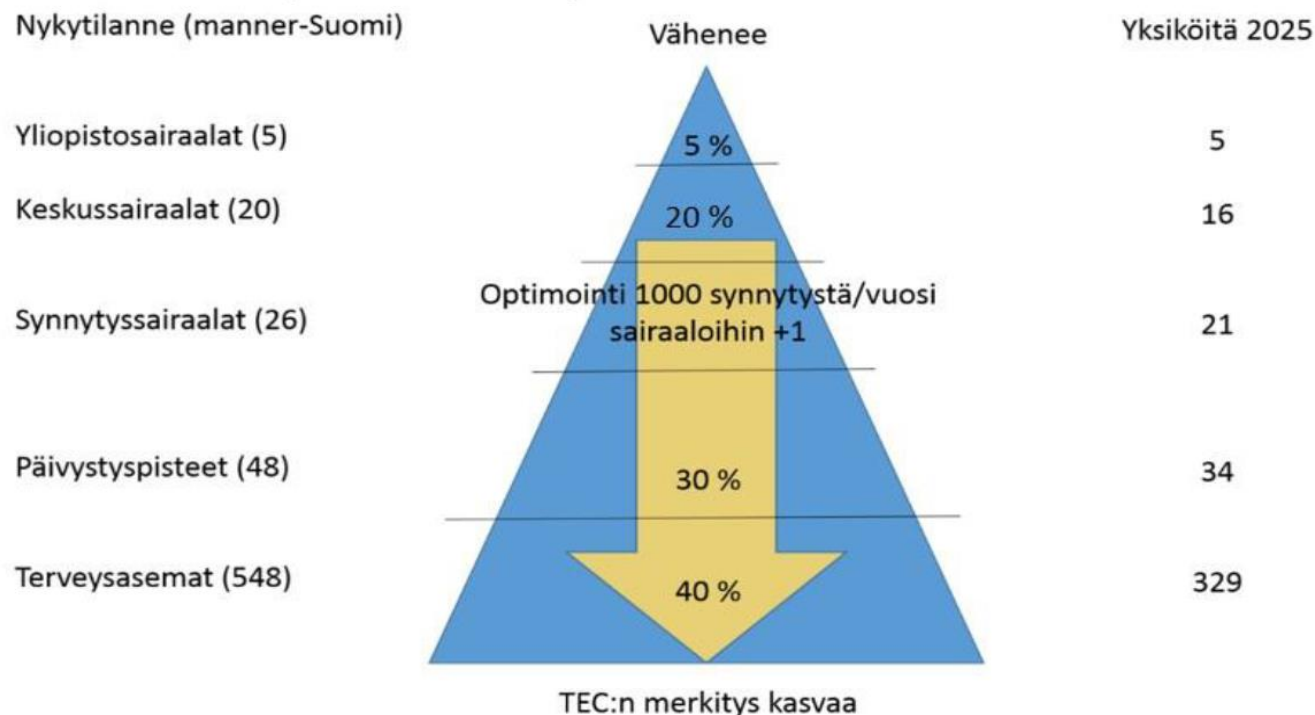

Kustannusten kasvun hillintää...

Sosiaali- ja terveyspalveluverkon kehityskuva 2025 – Paikkatieto- ja saavutettavuusperusteinen tarkastelu

Tiina Lankila, Ossi Kotavaara, Harri Antikainen, Tommi Hakkarainen, Jarmo Rusanen

Digitaalisuuden, logistiikan kehittymisen ja uusien palvelukäytänteiden vaikutus

Kuva 6. Digitaalisuuden, logistiikan kehittymisen ja uusien palvelukäytänteiden oletettu vaikutus paikkaan sidottujen palveluiden lukumäärään.

Maakunnat ovat tukalan
tilanteen edessä